

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

- Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/2503	29 juni 1992

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 46/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische federatie.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/92/095/2503, d.d. 29 juni 1992

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

46/92

(Afgesloten 291200 JUN 1992)

Bosnië-Herzegovina

De pogingen om het vliegveld van de Bosnische hoofdstad Sarajevo onder auspiciën van de VN te heropenen om humanitaire hulp voor de bevolking mogelijk te maken, zijn tot op heden niet geslaagd. De leiding over de Servische gevechtsgroepen heeft echter wel ingestemd met het VN-voorstel hun artillerie te verzamelen in door de VN te controleren concentratiegebieden en toegezegd niet meer op "burgerdoelen" te zullen schieten.

De bevelhebber van de VN-troepen rond het vliegveld heeft het afgelopen week-einde bevestigd dat de Serviërs hun tanks van het vliegveld hebben teruggetrokken en dat zij bereid waren de verantwoordelijkheid voor de veiligheidssituatie rond het vliegveld over te dragen aan UNPROFOR. Hij stelde echter dat actuele informatie over de Servische posities ontbrak en dat het niet uitgesloten was dat de Servische tanks vervolgens weer waren teruggekeerd.

In ieder geval was de afgelopen dagen toch weer sprake van beschietingen op de hoofdstad. Hoewel een deel van het vuur zeker afkomstig was van Servische gevechtsgroepen, is niet duidelijk wie het initiatief voor de gevechtshandelingen heeft genomen. Het is denkbaar dat een aantal Servische gevechtsgroepen zich onttrekt aan het gezag van de Servische leider Karadzic, die bereid lijkt opnieuw te onderhandelen over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina. Dit wordt onderstreept door het feit dat Karadzic het afgelopen weekeinde zijn gevechtsgroepen beval hun vuur onmiddellijk te staken. Ook het feit dat de bevelhebber van de Servische troepen in Bosnië-Herzegovina, de voormalige JNA-generaal Mladic, het afgelopen weekeinde de Serviërs opriep "zich te verenigen tegen de vijand", wijst op onenigheid in hun rangen over de te volgen koers.

Het is echter ook zeker niet uit te sluiten dat de gevechten rond de luchthaven worden uitgelokt door de Bosnische strijdkrachten, met als doel de omstandigheden te creëren voor een internationale interventie in Bosnië-Herzegovina. Naast Karadzic heeft de Secretaris-Generaal van de VN, Ghali, het afgelopen weekeinde beschuldigingen van die strekking geuit. Overigens onderstreepte hij tevens dat de voortdurende Servische beschietingen bij Sarajevo een vreedzame oplossing blijven doorkruisen. Daarom sommeerde hij de Servische milities om binnen 48 uur hun aanvallen te staken. Indien de gevechten niet binnen deze termijn (die hedenavond om 23.00 uur afloopt) zullen zijn beëindigd, dan zal Ghali de Veiligheidsraad vragen om "afdoende middelen" om een einde te maken aan het lijden van de bevolking. Tevens zou Ghali dan het nut van UNPROFOR herbeziën. De Veiligheidsraad komt vanavond bijeen om zich te beraden over het resultaat van dit feitelijke ultimatum van Ghali.

De Bosnische regering heeft gesteld dat de VN partijdig is in het Bosnische conflict. De VN zou niet alleen verzuimen de Serviërs als hoofdverantwoordelijke aan te wijzen voor het voortduren van de gevechten in Bosnië-Herzegovina, maar ook tegenaanvallen van de Bosnische strijdkrachten tegen de Serviërs voorkomen. Daarom verzocht de regering van Bosnië-Herzegovina de VN formeel om

het huidige mandaat van UNPROFOR zodanig te herzien dat actieve militaire interventie, mat name in de vorm van luchtaanvallen op de Servische stellingen rond Sarajevo, mogelijk wordt.

Ook elders in Bosnië-Herzegovina is sprake van voortdurende gevechten. Zware strijd woedde onder meer in de omgeving van Mostar en in het noorden van de republiek. De Serviërs stellen in beide streken aanzienlijke terreinwinst te hebben geboekt. Volgens eigen zeggen hebben zij de corridor tussen de Bosnische (en Kroatische) Krajina en de republiek Servië weer hersteld. Deze meldingen kunnen echter niet worden bevestigd.

Anderzijds was sprake van Kroatische offensieven in de omgeving van Trebinje. Zoals eerder gemeld is de verovering van deze streek essentieel voor het doorbreken van het Servische beleg rond de Kroatische havenstad Dubrovnik en de beheersing van de Montenegrijnse haven Kotor, waar het leeuwedeel van de (voormalige) JNA-marine gelegen is.

De Kroatische president Tudjman heeft in een recent interview gesteld dat Kroatië bij een voortdurende van het conflict in Bosnië-Herzegovina gedwongen zal zijn te interveniëren ter bescherming van de Bosnische Kroaten. Dit onderstreept dat ook in de visie van Tudjman een openlijke militaire betrokkenheid van Kroatië bij de strijd in de buurrepubliek tot de mogelijkheden blijft behoren. Opmerkelijk was overigens dat Tudjman hierbij niet verwees naar het recent met de Bosnische president Izetbegovic gesloten defensieve akkoord, dat eveneens de mogelijkheid biedt van interventie op verzoek van de Bosnische regering. Dat Tudjman slechts gewag maakte van de belangen van de Bosnische Kroaten, en niet van gezamenlijke Moslim/Kroatische belangen, is in dat kader opmerkelijk.

Kroatië

In en rond de Krajina, de belangrijkste Servische enclave in Kroatië en tevens de door de VN-vredesmacht te beschermen UNPA-zuid, was de afgelopen dagen weer sprake van wederzijdse beschietingen. Volgens Servische meldingen zijn de voortdurende mortieraanvallen op Knin, de hoofdstad van de Krajina, het werk van reguliere Kroatische eenheden. Het doel daarvan zou zijn het vertragen van de uitvoering van het VN-vredesplan. Kroatië zou ernaar streven zijn posities in en rond de UNPA's te versterken om, wanneer het mandaat van UNPROFOR (dat slechts een jaar geldig is) zal zijn verlopen, znodig met militaire middelen het Kroatische gezag over de Servische gebieden te herstellen. Deze melding lijkt tegen de achtergrond van eerder Kroatische uitlatingen geloofwaardig. Er moet de komende maanden voortdurend rekening worden gehouden met relatief kleinschalige Kroatische acties die strijdig zijn met de geest van het VN-vredesplan, zoals infiltraties van de "Pink Zones" en mogelijk van de UNPA's zelf. Grootschalige offensieven blijven echter vooralsnog onwaarschijnlijk.

Kroatische bronnen maken melding van Servische offensieven in diverse omstreken delen van de republiek, met name rond Nova Gradiska aan de autoweg tussen Zagreb en Belgrado en in het grensgebied bij Slavonski/Bosanski Brod. Volgens de Kroaten zijn bij deze gevechten ook (voormalige) JNA-eenheden betrokken. Of deze berichten juist zijn en welke samenhang er bestaat met het optreden van de Kroaten rond de "Pink Zones", is echter niet duidelijk.

Overigens hebben functionarissen in de "Servische" gebieden van Kroatië gesteld dat deze enclaves "nooit meer Kroatisch" zullen worden, hetgeen eveneens strijdig is met het VN-vredesplan. In de betreffende verklaring werden de Kroatische Serviërs opgeroepen zich gewapenderhand te blijven verzetten tegen het Kroatische optreden; tevens werd bedreigd met aanvallen op Zagreb als

vergelding van de beschieting op Knin. Daarbij zijn er aanwijzingen dat er onrust heerst onder de Servische strijdkrachten in het zuiden van de Krajina. Deze zouden reeds geruime tijd geen soldij meer hebben ontvangen. Dit alles wijst erop dat gewapende conflicten in/om de UNPA's zeker tot de mogelijkheden behoren. De kans op escalatie van dergelijke conflicten, met mogelijk directe betrokkenheid van UNPROFOR, kan dan ook niet worden uitgesloten.

Servië/Montenegro

In de Servische hoofdstad Belgrado heeft een demonstratie met tenminste enkele tienduizenden deelnemers plaatsgevonden voor het aftreden van president Milosevic, het doorbreken van het internationale isolement van Servië en de vorming van een regering van nationale eenheid. Het aantal deelnemers was lager dan verwacht, maar de oppositie schreef dit toe aan het feit dat de politie de toegangswegen naar Belgrado had geblokkeerd, waardoor demonstranten van buiten Belgrado de hoofdstad niet konden bereiken. Overigens hebben enkele duizenden demonstranten tenten opgeslagen voor het parlamentsgebouw en gedreigd te blijven demonstreren totdat Milosevic is afgetreden.

Opmerkelijk is dat een aantal demonstratieleiders hulde bracht aan de Servische troonpretendent Alexander, die dezer dagen uit ballingschap in Belgrado is teruggekeerd. Bij zijn aankomst sprak hij zich uit voor een "echte democratie" in Servië en voor het aftreden van Milosevic.

Het bestuur van de (door Servië beheerste) Joegoslavische nationale bank heeft de VN verzocht een deel van haar tegoeden, die zijn geblokkeerd in het kader van de sancties tegen Servië en Montenegro, vrij te geven. Hiermee zou "Joegoslavië" kunnen voldoen aan de betalingen die het land op korte termijn zou moeten doen in het kader van betalingsverplichtingen die verband houden met de buitenlandse schuldenlast. De bankfunctionarissen benadrukten dat "Joegoslavië" volledig bereid is haar internationale verplichtingen na te komen. Het is vrijwel uitgesloten dat aan het betreffende verzoek zal worden voldaan, omdat inwilliging niet alleen een inbreuk op de sanctiemaatregelen zou vormen, maar ook een impliciete erkenning dat de nieuwe federatie recht heeft op de tegoeden van het "oude" Joegoslavië.

De minister van Binnenlandse Zaken van "Joegoslavië", Gracanin, heeft onlangs verklaard dat het verbond tussen de regeringen van Bosnië-Herzegovina en Kroatië een gevaar vormt en een gewapend treffen met "Joegoslavië" zou kunnen uitlokken. Hij schreef dit toe aan "internationale pogingen om Joegoslavië volledig te ontleden". In dat kader maakte hij ook melding van wapenleveranties aan de Albanese meerderheid in de voormalige autonome provincie Kosovo en de Moslim-meerderheid in het aan Kosovo en Montenegro grenzende Sandzak-district. Waarschijnlijk hebben de uitlatingen van Gracanin, een voormalige JNA-generaal en Chef van de Generale Staf, vooral ten doel de buitenlandse dreiging ten opzichte van Servië te benadrukken. Opmerkelijker dan de inhoud van zijn rede was het feit dat hij werd aangeduid als minister, de functie die hij ook in de "oude" federale regering bekleedde en die hij, ondanks het feit dat er nog geen nieuw kabinet is benoemd, vermoedelijk zal behouden.

Internationale vredesinspanningen

De besprekingen die vorige week op initiatief van de coördinator van de EG-conferentie over Joegoslavië, Lord Carrington, zijn gehouden tussen de presidenten van Servië, Kroatië en Bosnië-Herzegovina, hebben geen positief resultaat opgeleverd. Carrington meldde na afloop dat hij de Servische president Milosevic had verzocht de onafhankelijkheid van Bosnië-Herzegovina te erkennen. Deze had dit afgewezen, omdat de betreffende erkenning de verantwoordelijkheid zou zijn van de president en de regering van "Joegoslavië". In werkelijkheid zal

deze weigering echter vooral zijn ingegeven door de overweging dat een dergelijke erkenning de aansluiting van de "Servische" gebieden in Bosnië-Herzegovina bij Servië zou doorkruisen.

Inmiddels lijkt de internationale steun voor actieve maatregelen in de Bosnische burgeroorlog aanzienlijk gegroeid. De Amerikaanse regering liet eind vorige week al weten voorstander te zijn van het openen van een luchtbrug op Sarajevo, met als doel de bevolking van die stad te voorzien van hulpgoederen. Ook de regeringsleiders van de EG-landen hebben het afgelopen weekeinde in Lissabon de Veiligheidsraad opgeroepen tot onmiddellijke maatregelen om het vliegveld van Sarajevo te heropenen voor humanitaire hulp. Zij hebben de WEU (waarvan negen EG-landen lid zijn) verzocht te bestuderen welke militaire opties hiertoe ten dienste staan. Overigens werd door zowel de VS als de EG benadrukt dat ieder optreden zou moeten passen in het kader van de door de Veiligheidsraad genomen resoluties. Een eventueel militair ingrijpen zou ook bij voorkeur een multilateraal karakter moeten dragen.

De Franse president Mitterrand, die sterk pleit voor een ingrijpen met humanitair karakter in Bosnië-Herzegovina, heeft gisteren een bliksembezoek aan Sarajevo gebracht. Daarbij heeft hij gesproken met de leiders van de strijdende partijen. Tegen de achtergrond van de door hem "resoluut" genoemde opstelling van het EG-beraad heeft hij opgeroepen tot beëindiging van de strijd in de republiek. Inmiddels heeft Frankrijk een begin gemaakt met een luchtbrug op Sarajevo en zijn bondgenoten opgeroepen zich hierbij aan te sluiten. Mitterrand stelde dat dit initiatief losstaat van diplomatieke stappen om een doorbraak in de onderhandelingen in Bosnië-Herzegovina te bereiken. Hoewel de Franse luchtbrug geheel humanitair van aard is, zinspeelde de Franse president op "bescherming met militaire middelen" indien de gevechtshandelingen de bevoorrading van Sarajevo onmogelijk maken.

De EG-top heeft tevens het Servische bewind opgeroepen een einde te maken aan de onderdrukking van de Albanese meerderheid in de voormalige autonome provincie Kosovo. Minister Van den Broek riep op tot de stationering van VN-waarnemers in Kosovo. Indien de Servische hieraan medewerking ontzegt, zouden in de visie van Van den Broek in ieder geval waarnemers moeten worden gestationeerd aan de Servische grens met Albanië en Bulgarije. Een voorstel om naast Servië, ook Kroatië als agressor in Bosnië-Herzegovina te veroordelen, werd niet aanvaard.

Ten aanzien van de kwestie-Macedonië heeft de EG besloten deze voormalige Joegoslavische republiek te erkennen, mits zij de benaming Macedonië verandert. Volgens Griekenland houdt deze benaming impliciete aanspraken in op het gelijknamige gebied in Noord-Griekenland. De Macedonische regering heeft echter inmiddels verklaard dat zij niet zal instemmen met een andere benaming, omdat dit de weg zou openen voor territoriale aanspraken van buurlanden. In verband met het EG-besluit heeft de Macedonische minister van Buitenlandse Zaken inmiddels zijn ontslag ingediend.

Conclusie/voorzicht

De situatie in Kroatië, met name rond de UNPA's, blijft gespannen. De Kroatische strijdkrachten streven er mogelijk naar door middel van infiltraties en kleinschalige provocaties de uitvoering van het VN-vredesplan te doorkruisen met als doel na het verlopen van het mandaat van UNPROFOR desnoods met militaire middelen het Kroatische gezag over deze gebieden te herstellen. Hoewel grootschalige offensieven onwaarschijnlijk zijn, bestaat de kans op gevechten met lokale Servische gevechtsgroepen. De kans op escalatie van dergelijke

conflicten, met mogelijke betrokkenheid van UNPROFOR, moet dan niet worden uitgesloten.

De internationale bereidheid om te interveniëren in Bosnië-Herzegovina teneinde de bevolking van Sarajevo te kunnen voorzien van hulpgoederen, lijkt te groeien. Er wordt echter benadrukt dat elk ingrijpen moet passen in het kader van de VN-resoluties met betrekking tot Joegoslavië en zo veel mogelijk een multilateraal karakter zal moeten dragen. Ondanks het humanitaire karakter van de interventie is een militaire betrokkenheid bij het conflict niet uit te sluiten, zeker indien de Servische beschuldigingen dat de "Bosnische" strijdkrachten incidenten creëren om een actieve militaire interventie in Bosnië-Herzegovina uit te lokken, op waarheid berusten.